

ESPAINIA-FRANTZIETAKO ESKUALDE-PROBINTZIEN ETA EUROPAKO TOPONIMIA HISTORIKOA

Xabier Kintana

Jaun-andreok:

Zuen aurrean aurkezten ditugun zerrenda hauen helburua, Exonomastika azpibatzerdeak prestatu dituen gainerakoan antzera, gaur egun Euskal Gizarteak bere hizkuntzaren garabidean gero eta nabarmenago sentitzen dituen premiei erantzutea da. Euskarak gaur egun kulturaren, irakaskuntzaren, hedabideen eta administrazioaren arloan duen gero erabilera zabalagoak, ohiko euskal terminologiaz gainera, kanpoko nazio eta herrialdeak aipatzeko, eta horiekiko tratuan, beharrezkoa du horien izenak erabakitzea, geografia, historia, atlas, kartografia, entziklopedia eta testu-liburuetan inguruko kultur erdaretan bezain finkaturik izan ditzagun.

Bestalde, gure munduko Estatu, eskualde, hiri, herri eta herriskak kontaezinak dira, eta bistan da amaigabeko lana litzatekeela horiek guztiok xeheki eta banan-banan aztertzen eta transkribatzen saiatzea. Praktikotasunari begira, ordea, Azpibatzerdeak, hasteko, maiztasun handieneko eta, beraz, erabilera sarrienerko exonimoak hautatu ditu, behin horiek erabakiz gero, euskal erabiltzaileen ohizko beharrian gehienak asebetez batera, gainerakoak moldatzeko erizpideak ere finka daitezkeelako.

Orain zerrenda bi aurkezten dizkizuegu. Batak, Espainia eta Frantziako eskualde eta probintzien izenak biltzen ditu. Besteak Europa eta inguruko toponimo historikoak dauzka. Lehenaz hasiko natzaizue. Biak, gure kokaera geografikoatik, maiz erabili beharrekoak.

ESPAINIA-FRANTZIETAKO ESKUALDE ETA PROBINTZIEN IZENAK

Lanean abiatu aitzin, gure azpibatzerdea erizpide batzuk finkatzen saiatu zen, bai pertsona eta bai leku izenekin, ahal zen neurriraino bederen, modu berean eta koherentziaz aplikatzeko. Erizpideotan, bestetik, azpibatzerdearen kide guztiok batera etorri garelara esan dezaket, garrantzi txikiko puntuetan inoiz ñabarduraren bat izan arren.

Erizpide nagusia, nik uste, datuak bildu eta ahalik eta gutxien asmatzea izan da. Alde batetik, hor daude, Euskal Herriak toki batzuekin izandako harreman

historikoaren lekuko, euskaldunok denboraren eta ohituraren poderioz, geure fonetikara moldaturiko toki-izen arrotzak: *Bartzelona, Larrotxela, Madril, Marseilla, Murtzia, Erruan, Palentzia, Tolosa* ... Horiek guztiok tradizio idatzi eta mintzaturik jaso ditugu, eta horietan erosio eta aldaketa fonetikoak errespetatu dira.

Halere, izena jadanik zaharkitua zegoenean, oraingo euskaldun gehienek bestela darabilgulako, era zaharrak lekukotasun urria eta "zabar xamarra" duela, edo eta gaurko geografi jokabideak atzerriko toki-izenekin errespetu handiago izateko agintzen duela, horiek erabat baztertu gabe ere, bigarren mailan utzi ditugu, forma berri edo ezagunagoari lehentasuna emanaz. Horrek ez du esan nahi, ordea, bigarren mailako izen horiek gaitzesgarriak direnik. Aitzitik, beren "zahar" kutsu horri esker, inoiz modernoak baino egokiagoak gerta daitezke toki horien behialako deitura adierazteko: joan den mendeko egoera, Erdi Aroko usaina edo lehenagoko irudia iradoki nahi denean. Gaurko *Sevilla* edo *Asturias* aipatzeko agian *Sibilia* eta *Asturietakoko Printzerria* pitxi edo eta nahasgarri izan daitezkeen arren, izen horiek, aldiz, egokienak dirateke Lope Agirrekoaren garaia edo Espainiaren historia zaharreko giroa sentierazteko, une hartako euskaldunek halaxe deitzen zituzten eta.

Grafia aldaketa nabarmenak fonetika-aldaketek markatu dizkigute, batez ere erdal *nc* eta *rc* taldeak (*Palencia, Valencia, Murcia, Barcelona*...) euskarara *ntz* eta *rtz* gisa iragaten baitira (*Palentzia, Valentzia, Murtzia, Bartzelona*...). Gainerakoetan, toponimo horien izen ofiziala onetsi dugu (*A Coruña, Girona, Lleida, Alacant*...) bere kasuan jatorrizko hizkuntzaren grafia errespetatuz (galegoa, gaztelania, katalana, okzitaniara, frantsesa, bretoiara, alemana, korsiera...), inoiz ohiko izenaren ondoan jatorrizko hizkuntza ezofizialarena ere jarriz (*Bretainia/Breizh, Nantes/ Naoned, Rennes/Roazhon, Perpinyá*,...).

Bestalde, azentuazioa, zeinu diakritikoak eta *c, ç, q, ss, v* eta *y* letrak bere horretan utzi ditugu, Euskaltzaindiak letra horiek izen arrotzetan erabiltzea zilegi jotzen duela kontutan izanda, horrela toponimoen itxura optikoa gehiegi desitxura ez dadin: *Auch, Avila, Cáceres, Cádiz, Carasona, Coruña, Cuenca, Lyon, Huelva, Oviedo, Pontevedra, Salamanca, Valladolid, Vichy, Vigo*). Ez baitugu uste gaur egun, ez gurean ez eta nazioarteko giroan ere, *Ox, Abila, Albazete, Balentzia, Balladolid, Bixi, Karkasona, Kazeres, Kuenka, Obiedo* edo *Ziudad Real* moduko grafiak jadanik onargarriak diratekeenik.

Kasu batzuetan, ordea, izen horien bukaera aldatu dugu, horien deklinabidea errazteko (*Vosgeak, Alpeak*...). Hau, bestalde, ohitura aski zabaldua izaten da hizkuntza guztietan (*Les Vosges, Les Alpes = Los Vosgos, Los Alpes*...).

Azkenik, toponimoaren ondoko izen arruntak (*Principado, Comunidad Autónoma, Territorio, Alto, Bajo*) euskarara itzuli edo moldatu ditugu (*Printzerria, Autonomi Elkarte, Herrialdea, Garaia, Beherea*...) hor guztion kontsentsua topatu nahian.

Batzordekoen artean adostasunik edo eta erabateko segurtasunik izan ez dugunean, bi era utzi ditugu, erabiltzaileen aukeran.

ESPAINIA-FRANTZIETAKO ESKUALDE-PROBINTZIEN IZENAK

Euskara	Erdara
Coruña/A Coruña	La Coruña
Agen	Agen
Ain	Ain
Aisne	Aisne
Ajaccio	Ajaccio
Akitania	Aquitaine
Alacant	Alicante
Albi	Albi
Alençon	Alençon
Allier	Allier
Almería	Almería
Alpe Garaiak/Hautes-Alpes	Hautes-Alpes
Alsazia	Alsace
Amiens	Amiens
Andaluzia	Andalucía
Angers	Angers
Angulema	Angoulême
Annecy	Annecy
Aragoa	Aragón
Ardèche	Ardèche
Ardenak	Ardennes
Ariège	Ariège
Arras	Arras
Asturias	Asturias
Asturietako Printzerria (iz. hist.)	Principado de Asturias
Aturbe/Tarbe	Tarbes
Aube	Aube
Auch	Auch
Aude	Aude
Aurillac	Aurillac
Auvernia	Auvergne
Auxerre	Auxerre
Aveyron	Aveyron
Avignon	Avignon
Avila	Avila
Badajoz	Badajoz
Balear irlak (Balearrak)	Islas Baleares
Bar-le-Duc	Bar-le-Duc
Bartzelona	Barcelona
Bastia	Bastia
Beauvais	Beauvais
Belfort Herrialdea	Territoire de Belfort
Besançon	Besançon
Blois	Blois
Bobigny	Bobigny

Euskara

Bordele
 Borgonia/Burgundia
 Bouches-du-Rhône
 Bourg-en-Bresse
 Bourges
 Bretainia/Breizh
 Burgos
 Cáceres
 Cádiz
 Caen
 Cahors
 Calvados
 Cantal
 Castelló de la Plana
 Centre
 Ceuta
 Châlons-sur-Marne
 Chambéry
 Champagne-Ardennes
 Charente
 Charleville-Mézières
 Chartres
 Châteauroux
 Chaumont
 Cher
 Ciudad Real
 Clermont-Ferrand
 Colmar
 Córdoba/(zah.) Gordova
 Corrèze
 Côte d'Or
 Côtes-d'Armor
 Créteil
 Creuse
 Cuenca
 Deux-Sèvres
 Digne
 Dijon
 Dordonia
 Doubs
 Drôme
 Eivissa
 Ekialdeko Pirinioak
 Épinal
 Errioxa
 Errioxako Autonomi Elkartea
 Essonne

Erdara

Bordeaux
 Bourgogne
 Bouches-du-Rhône
 Bourg-en-Bresse
 Bourges
 Bretagne
 Burgos
 Cáceres
 Cádiz
 Caen
 Cahors
 Calvados
 Cantal
 Castellón de la Plana
 Centre
 Ceuta
 Châlons-sur-Marne
 Chambéry
 Champagne-Ardennes
 Charente
 Charleville-Mézières
 Chartres
 Châteauroux
 Chaumont
 Cher
 Ciudad Real
 Clermont-Ferrant
 Colmar
 Córdoba
 Corrèze
 Côte d'Or
 Côtes-d'Armor
 Créteil
 Creuse
 Cuenca
 Deux-Sèvres
 Digne
 Dijon
 Dordogne
 Doubs
 Drôme
 Ibiza
 Pyrénées-Orientales
 Épinal
 La Rioja
 Comunidad Autónoma de La Rioja
 Essonne

Euskara

Extremadura
 Eure-et-Loir
 Eure
 Euskal Herriko Autonomi Elkarte
 Evreux
 Evry
 Finistère
 Foix
 Franche-Comté
 Galizia
 Gap
 Gard
 Garona Garaia/Haute-Garonne
 Gaztela eta Leongo Autonomi Elkarte
 Gaztela-Mantxako Autonomi Elkarte
 Gers
 Girona
 Gironde
 Granda
 Grenoble
 Guadalajara
 Guadalupe
 Gueret
 Guyana Frantsesa
 Hauts-de-Seine
 Hego Korsika
 Hérault
 Huelva
 Huesca/(zah.) Osk
 Ile-de-France
 Ille-et-Vilaine
 Indre-et-Loire
 Indre
 Isère
 Itsas Alpeak
 Charente-Maritime
 Seine-Maritime
 Jaén
 Jura
 (Kanaria Handiko) Las Palmas
 Kanarietako Autonomi Elkarte
 Kanariak/Kanariar irlak
 Kantabriako Autonomi Elkarte
 Carcassona
 Kataluniako Autonomi Elkarte
 Korsika Garaia
 Korsika

Erdara

Extremadura
 Eure-et-Loir
 Eure
 Comunidad Autónoma del País Vasco
 Evreux
 Evry
 Finistère
 Foix
 Franche-Comté
 Galicia
 Gap
 Gard
 Haute-Garonne
 Comunidad A. de Castilla y León
 Comunidad A. de Castilla-La Mancha
 Gers
 Girona
 Gironde
 Granda
 Grenoble
 Guadalajara
 Guadalupe
 Gueret
 Guyane Française
 Hauts-de-Seine
 Corse-du-Sud
 Hérault
 Huelva
 Huesca
 Ile-de-France
 Ille-et-Vilaine
 Indre-et-Loire
 Indre
 Isère
 Alpes-Maritimes
 Charente-Maritime
 Seine-Maritime
 Jaén
 Jura
 Las palmas de Gran Canaria
 Comunidad Autónoma de Canarias
 Canarias/Islands Canarias
 Comunidad Autónoma de Cantabria
 Carcassonne
 Comunidad Autónoma de Cataluña
 Haute-Corse
 Corse

Euskara

La Roche-sur-Yon
 Landak
 Languedoc-Rosselló
 Laon
 Larrotxela
 Laval
 Le Mans
 Le Puy
 León
 Lille
 Limoges
 Limousin
 Lleida
 Loir-et-Cher
 Loira Atlantiarra
 Loira Garaia
 Loira
 Loira Herrialdea
 Loiret
 Lons-le-Saunier
 Lorena
 Lot-et-Garonne
 Lot
 Lozère
 Lugo
 Lyon
 Mâcon
 Madrilgo Autonomi Elkartea
 Maine-et-Loire
 Málaga
 Manche
 Marne Garaia/Haute-Marne
 Marne
 Marseilla
 Martinika
 Mayenne
 Melilla
 Melun
 Mende
 Metz
 Meurthe-et-Moselle
 Midi-Pyrénées
 Mont-de-Marsan
 Montauban
 Montpellier
 Morbihan
 Mosa

Erdara

La Roche-sur-Yon
 Landes
 Languedoc-Roussillon
 Laon
 La Rochelle
 Laval
 Le Mans
 Le Puy
 León
 Lille
 Limoges
 Limousin
 Lleida/Lérida
 Loir-et-Cher
 Loire-Atlantique
 Haute-Loire
 Loire
 Pays de la Loire
 Loiret
 Lons-le-Saunier
 Lorraine
 Lot-et-Garonne
 Lot
 Lozère
 Lugo
 Lyon
 Mâcon
 Comunidad Autónoma de Madrid
 Maine-et-Loire
 Málaga
 Manche
 Haute-Marne
 Marne
 Marseille
 Martinique
 Mayenne
 Melilla
 Melun
 Mende
 Metz
 Meurthe-et-Moselle
 Midi-Pyrénées
 Mont-de-Marsan
 Montauban
 Montpellier
 Morbihan
 Meuse

Euskara	Erdara
Mosela	Moselle
Moulins	Moulins
Murtzia/Murcia	Murcia
Nafarroako Foru-Elkartea	Comunidad Foral de Navarra
Nancy	Nancy
Nantes	Nantes/Naoned
Nevers	Nevers
Niza/Nice	Nice
Nièvre	Nièvre
Nimes	Nimes
Niort	Niort
Nord-Pas-de-Calais	Nord-Pas-de-Calais
Nord	Nord
Normandia Beherea	Basse-Normandie
Normandia Garaia	Haute-Normandie
Oise	Oise
Orleans	Orleans
Orne	Orne
Ourense	Orense
Oviedo	Oviedo
Pabe	Pau
Paris	Paris
Pas-de-Calais	Pas-de-Calais
Périgueux	Périgueux
Perpignan/Perpinyá	Perpignan
Pikardia	Picadie
Pirinio Atlantiarrak	Pyrénées-Atlantiques
Pirinio Garaiak	Hautes-Pyrénées
Poitiers	Poitiers
Poitou-Charentes	Poitou-Charentes
Pontevedra	Pontevedra
Pontoise	Pontoise
Privas	Privas
Proventza Garaiko Alpeak	Alpes-de-Haute-Provence
Provence-Alpes-Côte d'Azur	Provence-Alpes-Côte d'Azur
Puy-de-Dôme	Puy-de-Dôme
Quimper	Quimper/Kemper
Rennes	Rennes/Roazhon
Réunion	Réunion
Rhin Beherea	Bas-Rhin
Rhin Garaia	Haut-Rhin
Rodano-Alpeak	Rhône-Alpes
Rodano	Rhône
Rodez	Rodez
Erruan/Rouen	Rouen
Savoia Garaia	Haute-Savoie
Saint-Brieuc	Saint-Brieuc

Euskara

Saint-Étienne
 Saint-Lo
 Salamanca
 Saona eta Loira
 Sarthe
 Segovia
 Sena eta Marne
 Sena-Saint-Denis
 Sevilla/ (zah.) Sibilía
 Somme
 Soria
 Strasburg
 Tarn eta Garona
 Tarn
 Tarragona
 (Tenerifeko) Santa Cruz
 Teruel
 Toledo
 Tolosa/Toulouse
 Toulon
 Tours
 Troyes
 Tulle
 Val-d'Oise
 Val-de-Marne
 Valence
 Valentzia
 Valentziako Elkartea
 Valladolid
 Vannes
 Var
 Vaucluse
 Vendée
 Versailles
 Vesoul
 Vienne Garaia
 Vienne
 Vosgoak
 Yonne
 Yvelines
 Zamora
 Zaragoza

Erdara

Saint-Étienne
 Saint-Lo
 Salamanca
 Saône-et-Loire
 Sarthe
 Segovia
 Seine-et-Marne
 Seine-Saint-Denis
 Sevilla
 Somme
 Soria
 Strasbourg
 Tarn-et-Garonne
 Tarn
 Tarragona
 Santa Cruz de Tenerife
 Teruel
 Toledo
 Toulouse
 Toulon
 Tours
 Troyes
 Tulle
 Val-d'Oise
 Val-de-Marne
 Valence
 Valencia
 Comunidad de Valencia
 Valladolid
 Vannes
 Var
 Vaucluse
 Vendée
 Versailles
 Vesoul
 Haute-Vienne
 Vienne
 Vosgues
 Yonne
 Yvelines
 Zamora
 Zaragoza